

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 4/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården samt till vissa lagar som har samband med den

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 februari 2001 en proposition med förslag till lag om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården samt till vissa lagar som har samband med den (RP 5/2001 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att förvaltningsutskottet skall lämna utlåtande i saken till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Riitta Kuusisto, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsrådet Leena Vettenranta, justitieministeriet
- konsultative tjänstemannen Miliza Vasiljeff, finansministeriet

- byråchef Maija Kleemola, Dataombudsmanens byrå
- chefsmatematiker Jussi Haapa-Aho, Folkpensionsanstalten
- statistikdirektör Riitta Harala, Statistikcentralen
- utvecklingschef Anu Muuri, forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes
- konsultative juristen Antero Jaakkola, Finlands Kommunförbund
- enhetschef Leena Meisalo, Finlands Kommunförbund
- generalsekreterare Jouko Vasama, Social- och hälsovårdsorganisationernas samarbetsförening SAF rf
- professor Olli Mäenpää.

Dessutom har Vanda stad lämnat ett skriftligt utlåtande.

PROPOSITIONEN

Regeringens proposition

Regeringen föreslår en lag om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården. Lagen gäller behandling för statistiska syften av kvantitativa uppgifter om socialvården samt hälso- och sjukvården och av uppgifter i identifierbar form om verksamheten inom socialvården. Statistiken måste vara framställd och publicerad av forsknings- och ut-

vecklingscentralen för social- och hälsovården. Därmed kommer lagstiftningen om insamling av uppgifter vid forsknings- och utvecklingscentralen att motsvara de krav som ställs på statistikväsendet och behandlingen av personuppgifter. Insamlingen av uppgifter för statistiska ändamål sker i samma omfattning som tidigare.

I lagen föreslås bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter, om de uppgifter som skall

samlas in, om beslut om vilka uppgifter som samlas in och hur de används, lämnas ut och förvaras. I övriga delar tillämpas statistiklagen och vissa andra allmänna lagar, t.ex. personuppgiftslagen.

Kommuner, samkommuner, statliga myndigheter och de som producerar social- och hälsovårdstjänster skall lämna kvantitativa uppgifter till forsknings- och utvecklingscentralen. Med undantag för statliga myndigheter skall samma instanser också lämna data innehållande identifikationsuppgifter om anstaltsvården inom socialvården och om ersättande service, barnskyddet och utkomststødet. De enda identifikationsuppgifter som samlas in är personbeteckningar och bara om de behövs för statistiska ändamål.

Forsknings- och utvecklingscentralen skall i sin egenskap av statistikmyndighet använda uppgifterna för sin statistikföring. Den skall också kunna använda uppgifterna i sin forskning. I lagen om forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården skall uttryckligen nämnas att centralen är en sådan statistikmyndighet som avses i statistiklagen.

Uppgifter som samlats in med stöd av lagen skall i regel kunna överlåtas vidare för veten-

skapliga undersökningar och statistiska utredningar om samhällsförhållandena. Identifikationsuppgifter lämnas dock inte ut.

Lagen om patientens ställning och rättigheter föreslås bli kompletterad med en bestämmelse om att social- och hälsovårdsministeriet för vetenskaplig forskning i enskilda fall skall kunna bevilja tillstånd att ta del av uppgifter i journalhandlingarna vid en enhet som tillhandahåller privata hälso- och sjukvårdstjänster eller hos en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. I lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården föreslås en motsvarande bestämmelse om uppgifter som gäller socialservicen.

I socialvårdslagen, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda, folkhälsolagen, lagen om specialiserad sjukvård och mentalvårdslagen föreslås vissa ändringar av teknisk natur på grund av ändringarna i bestämmelserna om rätt för forsknings- och utvecklingscentralen att få uppgifter.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så fort som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Lagförslaget i relation till annan lagstiftning

Med stöd av erhållen utredning uppmärksamgör utskottet social- och hälsovårdsutskottet på att relationen mellan tillämpningsområdet för den föreslagna lagen och för lagen om riksomfattande personregister för hälsovården (556/1989) möjligen förblir något oklart. Utskottet hänvisar samtidigt till detaljmotiveringen till 2 § i det föreliggande lagförslaget. Där klargörs vad som menas med anstaltsvård inom socialvården och öppna socialvårdstjänster och hälsovårdstjänster som ersätter anstaltsvård.

Vad gäller föreslagna 3 § konstaterar utskottet att bestämmelsen om rätten för forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården att få tillgång till uppgifter är generell.

Vidare framhåller utskottet i ett bredare perspektiv att lagen om riksomfattande personregister för hälsovården måste bedömas särskilt med tanke bland annat på bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter, som har setts över efter det att lagen trädde i kraft, och de villkor som ställs i personuppgiftslagen (523/1999) från 1999. Enligt uppgift till utskottet var det inte möjligt att göra en sådan bedömning i samband med beredningen av den föreliggande propositionen.

För klarhetens skull vill utskottet komplettera föreslagna 1 § med ett 3 mom. med en hänvisning till personuppgiftslagen. Bestämmelsen kunde ha till exempel följande lydelse: "*På behandlingen av personuppgifter som samlats in med stöd av denna lag tillämpas personupp-*

giftslagen (523/1999) om inte annat föreskrivs i denna lag."

Utskottet påpekar rent generellt att den allmänna lagen, personuppgiftslagen, tillämpas på behandlingen av personuppgifter och att behovet av att avvika från den eller precisera den måste motiveras särskilt. Också om det blir fråga om en specialbestämmelse måste EG:s data-sekretessdirektiv vägas in. Dessa omständigheter har blivit tillbörligen beaktade i den föreslagna lagen.

Rätten till tillgång till uppgifter

Under de senaste åren har frågan om rätten för forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården att samla in identifikationsuppgifter om social- och hälsovårdens klienter diskuterats rätt mycket. En del av de sakkunniga som förvaltningsutskottet har hört har ställt sig i någon mån kritiska till behovet av att samla uppgifter.

Det primära målet för propositionen är att ställa den nuvarande uppgiftsinsamlingen, som forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården bedriver, på en riktig grund i legislativt hänseende. Enligt den information som är tillgänglig i saken bygger Stakes uppgiftsinsamling innehållsligt på en statistikreform som genomfördes 1994 i samråd mellan Statistikcentralen, Finlands Kommunförbund, dataombudsmannen och kommunernas representanter. Utskottet har erfarit att det då övervägdes mycket noga inom vilka delar av servicesystemet det var behövligt att samla in heltäckande klientuppgifter. Utskottet menar att det behövs fortsatt utvärdering av behovet av att samla in uppgifter.

För att säkerställa att forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården också i framtiden får tillgång till behövliga uppgifter från Folkpensionsanstalten är det enligt utskottets mening motiverat att komplettera 2 § 1 mom. i det föreliggande lagförslaget med att Folkpensionsanstalten är skyldig att lämna uppgifter till centralen. Slutet av momentet kunde kompletteras till exempel med följande mening: "*På motsvarande sätt är folkpensionsanstalten skyldig att tillställa forsknings- och utvecklings-*

centralen uppgifter om utbetalade förmåner och antalet mottagare."

Hemlighållande och utlämnande av uppgifter

I 5 § 1 mom. föreskrivs att uppgifter som samlats in med stöd av lagen är sekretessbelagda såsom föreskrivs i 17 § statistiklagen (62/1994). Utskottet föreslår att momentet ändras och preciseras enligt följande: "*På hemlighållande av uppgifter som samlats in med stöd av denna lag tillämpas 17 § 1 och 2 mom. statistiklagen."*

Förvaring av uppgifter

I föreslagna 6 § föreskrivs om förvaring av uppgifter som innehåller identifikationsuppgifter. Enligt 12 § 2 mom. personuppgiftslagen skall grunden och behovet av behandling av känsliga uppgifter bedömas minst vart femte år, om inte något annat följer av lag eller ett tillstånd av data-sekretessnämnden enligt 1 mom. 13 punkten. I motiveringen till det föreliggande lagförslaget framhålls att meningen är att denna bestämmelse i persondatalagen skall tillämpas som ett komplement till föreslagna 6 §.

Utskottet föreslår följande hänvisning till 12 § personuppgiftslagen i slutet av 6 §: "*Angående bedömningen av om det ändamål uppgifterna skall användas för gäller vad som föreskrivs i 12 § 2 mom. personuppgiftslagen."* Detta är motiverat för att skapa större klarhet i hur bestämmelsen skall tillämpas i praktiken.

Kostnaderna för kommunerna

Enligt utredning till utskottet betyder den föreslagna lagen inte fler lagstadgade uppgifter eller merkostnader för kommunerna. Kommunerna har också hittills varit skyldiga att lämna sådana uppgifter som avses i propositionen till Stakes. Förslaget medger inte heller att uppgiftsinsamlingen utvidgas. Tvärtom inskränker det Stakes nuvarande befogenheter att samla in uppgifter. I utredningen till utskottet anses vidare att propositionen inte har några ekonomiska verkningar som borde ha klarlagts i dess motivering. Utskottet menar i alla fall att de ekonomiska konsekvenserna av reformen för kommunerna absolut bör följas upp.

Utlåtande

Förvaltningsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att social- och hälsovårdsutskottet bör ta hänsyn till det som sagts ovan.

Helsingfors den 9 mars 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Väistö /cent
vordf. Pertti Turtiainen /vänst
medl. Nils-Anders Granvik /sv
Rakel Hiltunen /sd
Esko Kurvinen /saml
Lauri Kähkönen /sd
Paula Lehtomäki /cent
Kirsi Ojansuu /gröna

Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /cent
Pekka Ravi /saml
Petri Salo /saml
Arto Seppälä /sd
Kari Urpilainen /sd
Jari Vilén /saml.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Ossi Lantto.